

"OPINIONS"

7 DE NOVEMBRE DE 1945 —

PERPIGNAN ·

La Societat d'Artistes Independents Rossellonesos a la Sala Arago

Els artistes Independents Rossellonesos presenten a la Sala Arago de Perpinyà una exposició i pintures que serà oberta des del 3 al 15 del corrent Novembre.

Entre les escultures exhibides, ultra les del malaguanyat Aritid Mallol, hi han obres del nostre estimat amic Miquel Paredes, de Perez Valiente, Ollivier, etc., etc...

I en la seccio de les pintures exposades hom hi pot remarcar algunes teles del nostre volgut company Josep Pico aixi com també de Carles Fontseré, Martin Vives, etc., etc., fins a seixanta nou teles dels pinzells més acreditats que integren la Societat d'Artistes independents.

Una necessitat urgent

Llibres catalans a l'exili

per Rafael TASIS

Fins a la catàstrofe del juny del 1940, l'existència a París de la Fundació Ramon Llull, dotada de mitjans materials suficients i assistida de la col·laboració de tots els intel·lectuals catalans, permetia d'esperar que ben aviat fora resolt el problema de l'edició de llibres en el nostre idioma. La « Revista de Catalunya » venia a continuar la que encara sortia a darrers del 1938 a Barcelona; i el seu contingut com la seva presentació, tenien el to d'aquella, perquè els homes que la dirigien i redactaven eren els mateixos. Cinc números se'n varen publicar, que són conservats preciosament pels que varen poder-los adquirir. I quan hagué de suspendre la seva publicació per les exigències de la situació militar, primer, i després per l'ocupació alemanya, hi havia en premsa dos: el bres i l'est de composició original per quatre o cinc números més de la revista. Tot això s'ha perdut. La impremta fou saquejada pels alemanys, després de descobrir-se que hom hi editava premsa de la Resistència francesa: els impressors foren duts a Alemanya i les màquines, les caixes i els magatzems, àdhuc els originals, seguien el mateix camí.

A Amèrica, paral·lèlment, havia començat un moviment editorial que ja havia donat fruits prometedors. Era la « Revista dels Catalans d'Amèrica », editada a Mèxic, i en la qual hom podia veure la direcció del gran poeta Josep Carner. Era l'« Editorial Sèneca », que tenia anunciada en el seu programa l'edició de diversos llibres, del mateix Carner, dels professors Xirau i Santaló, de Miquel i Vergès i d'altres autors catalans dels que es troben a Mèxic, però escrits o traduïts al castellà. Era, a Buenos Aires, l'excel·lent revista « Catalunya », amb una brillant col·laboració, i al marge de la qual s'havia creat l'agrupació d'Ajut a la Cultura Catalana, que havia d'assegurar l'edició d'una sèrie de llibres en català. Dos varen arribar-ne a París, abans de juny del 1940: « Sense retorn » de Xavier Benguerel, i « Tres a la reraguarda », de C. A. Jordana. N'han sortit d'altres? Si tinc una gran impaciència per rebre notícies dels amics catalans que es troben a les terres americanes és, més que per saber llur actual posició política, cosa accidental i passatgera per conèixer la tasca que han pogut dur a terme, ells que han gaudit de la llibertat, per assegurar la continuïtat de la cultura catalana. Quants llibres han llançat en català? Han sortit noves col·leccions? S'han revelat autors desconeguts a Catalunya? Confio que aviat ens arribaran aque-

tes proves de la fidelitat activa dels escriptors catalans que es troben a Amèrica a la llengua i a la literatura catalanes. Els nuclis consderables d'intel·lectuals exiliats de Catalunya que es troben a Xile i a Mèxic, sobretot, son per mi una garantia d'una collita esplèndida.

I a França, doncs? Sota l'ocupació alemanya, com en la zona sud en el temps que hom en deia, més o menys paradoxalment, « Zona Fiure » publicar llibres en català era una acció netament subversiva. Hi havia un contacte massa íntim entre Vichy i Madrid, era massa activa la col·laboració de la Gestapo i la policia espanyola perquè fos permesa tota activitat d'un to tan marcadament « rojo-separatista » com publicar un llibre en català. La publicació de la « Grammaire Catalane » del Mestre Pompeu Fabra ja era un acte de coratge: a la portada no hi havia l'escut de Catalunya? I en el prefaci, l'eminent professor francès M. Mario Roques no deia, amb mots concisos i justos, el significat d'aquella afirmació de la vitalitat d'una llengua oficialment inexistent en el sol de la Pàtria?

Així, quan algú va pensar d'editar algun llibre en català, hom hagué de confinar-se en el llibre de luxe, de tiratge limitadíssim i forçosament fora de l'abast del gran públic. Trobar paper i impressor per a cinquanta exemplars era més fàcil que per a una edició d'un miler de volums. Fer circular aquesta edició tan reduïda en un cercle de catalans amants dels bells llibres era menys exposat, àdhuc prescindint de censures i d'autoritzacions, que si s'hagués tractat d'un extens tiratge.

Adhuc va haver-hi una editorial creada en gran part per a assegurar aquestes edicions, que tenen un gran valor bibliogràfic intrínsec i que més en tindran el dia de demà, donades les circumstàncies en les quals foren llançades: un text del que signa aquestes ratlles, titulat « Tot l'Any », permeté al pintor i il·lustrador Antoni Clavé — un dia penso parlar d'aquest jove artista català, que ha assolit ràpidament un prestigi parisenc ben meregut de d'huixar unes litografies plenes de gràcia i d'una força evocadora irresistible; hi ha encara a punt de sortir malgrat que ja fa més d'un any que estan començades, dues altres obres: « Barcelona a vol d'infant », de Ferran Canyameres, amb litografia en colors de Grau Sala, i « XIV Cançons populars catalanes », il·lustrades amb puntes seques de Joan

"Foc Nou"
Telosa
24 - 2 - 1945

Rebull. Tots dos seran llibres maulauradament fora de l'abast dels lectors amb més ganes de llegir que diners per comprar, categoria en la qual jo em trobo i que desitjo que no compti molts dels meus lectors. (Em temo, però, que seguim essent més els pobres que els milionaris, tot i la depreciació del franc.

Un altre bell volum també publicat clandestinament, és el recull de poesies de Pere Guilanyà « Evocacions », il·lustrat per Martí Bas amb magnífiques litografies a dues tintes. És un llibre vibrant de patriotisme, en el qual són presents a través de la interpretació personal del poeta i l'artista els grans temes de la poesia popular catalana. Del mateix escriptor ara hi ha en premsa un llibre d'odes, que serà il·lustrat per diversos artistes catalans: Martí Bas prepara per a l'Editorial Albatros una sèrie de litografies que il·lustraran una antologia de poesia paisatgista dels millors autors catalans.

Posat a exposar projectes, indicaré que està a punt de sortir un volum titulat « A Barcelona » i que conté les odes de Verdaguier, Maragall, Lopez Picó i la més recent en data, de Guilanyà, amb un dibuix del que signa i boixos i aquarel·les del pintor català Carles Fontseré. També, ai las! és una edició limitadíssima i, per tant, molt cara. Però sé que hi ha el propòsit de crear una nova editorial que vol editar llibres en català per al gran públic i és amb aquesta bona notícia que voldria acabar aquesta crònica. Una darrera observació: totes aquestes realitzacions semi-clandestines i tots aquests projectes, i algun altre que m'he deixat i del qual ja parlaré un altre dia, corresponen a les activitats parisenses. I a París els catalans no som gaires. Em refio que al Migdia ha sortit un magnífic esplet de llibres en català i que se'n prepara una colla d'altres. Em penso que caldria poder centralitzar aquestes edicions. fer-ne la propaganda adient, posar-los a l'abast dels lectors catalans en benefici seu i de les lletres catalanes... i, a la llarga, dels autors. I això em fa pensar, altra vegada, en una cosa: per què no es torna a nosar en funcióment la Fundació Ramon Llull?

Paris, febrer 1945.

Per Catalunya
Agost 1995
Nisa

“ A BARCELONA ”

Odes de Verdager, Maragall, Lopez Pico

I GUILANYA

Es imminent l'aparició, a París, del volum « A Barcelona », el qual contindrà un pre-faci de l'escriptor i crític literari català, Rafael Tasis ; l'Oda a Barcelona, de Jacint Verdager ; l'« Oda Nova » a Barcelona, de Joan Maragall ; l'Oda molt nova a Barcelona, de Josep M. Lopez Pico i l'Oda a Barcelona de Pere Guilanya. El volum serà il·lustrat amb aiguaforts i boixos gravats pel gran artista català, el nostre col·laborador Carles Fontseré.

A més de l'edició catalana, els editors en faran una altra en francès, en la qual hi hauran les poesies en llur text original català i la traducció francesa encarada. Això avalorarà encara el volum i serà ensems una propaganda de la nostra llengua i de la nostra lírica entre els medis bibliofílics francesos.

M. Pierre Normand, conservador-adjunt de la Biblioteca Nacional, ha fet un comentari d'aquest volum, del qual n'extreiem aquests paràgrafs :

« Plus que des hymnes de gloire, se sont de véritables chants d'amour qu'en l'espace d'un demi-siècle, quatre poètes catalans ont adressés à Barcelona, souveraine toute resplendissante de l'éclat du soleil et des reflets de la mer, la mer dont elle est sortie, comme Vénus jaillie de l'écume des flots de par la volonté d'Hercule.

Quatre poètes choisis parmi tant d'autres, mais qui sont ses vrais fils, rendent, en des inspirations et des hymnes divers, un hommage harmonieux à l'antique cité. Et ces odes, célébrant la ville et ses montagnes, et cette vaste mer, porte de l'Aventure, ont été pieusement recueillies par des éditeurs attentifs à les présenter sous la forme la plus précieuse d'un livre d'exception ».

I vet aci el que diu de l'artista :

« En véritable artiste, en connaisseur avisé de la technique du Livre, Carles Fontseré a réalisé un tout parfaitement homogène, où le ton de ses eaux-fortes, s'harmonisant à l'encrage de la typographie, semble être en quelque sorte le développement naturel du texte lui-même ». I acaba dient : « Le lecteur appréciera de lui-même les qualités spécifiquement artistiques de l'illustration, où il trouvera tout à tour les points de vue les mieux choisis de cette cité de la mer et des montagnes sous ses plus émouvants aspects : le port vu de près ou de loin, comme un panorama splendide, ou un havre abrité de montagnes, aperçu à travers des ramures et des feuillages touffus, la mer et ses multiples jeux de lumière et la splendeur ailée des voiles de ses barques. Si Rafael Tasis est l'historien lettré de ces quatre Odes, Carles Fontseré est le cinquième poète qui chante la splendeur et la gloire de Barcelone ».

Quan a la falda, i miro de Montjuich seguda,
m'apar véuret als braços d'Alcides geganti
que per guardar sa fila del seu costat nas-
[cuda
en serra transformantse s'hagués quedat aquí.

Vet aci el començament de la gran Oda dedicada per Jacint Verdager a la ciutat de Barcelona. Escrita en majestuosos alexandrins retòrics, l'Oda que consta de 46 estrofes-fou premiada als Jocs Florals del 1883.

Després de referir-se a les pedreres de Montjuic, de les quals, diu, ha estat treta la pedra que ha servit per a la construcció de la majoria dels edificis barcelonins, i d'al·ludir a la mar que.

« Dorm a tes plantes besantles com vas-salla » parla de les muntanyes que ceneixen la ciutat i descriu en catorze estrofes els voltants de la Barcelona primitiva. Més tard, al·ludeix a fets històrics o llegendaris, i seguidament pronuncia els noms que li han donat prestigi : Santa Eulàlia, la Verge de Cervello, Ataulf, Jofre, Borrell, Berenguer, Ramon el de l'espasa, Ramon el dels usatges, Fivaller, Balms Campeny, Fortuny... I no oblidia tampoc Roger de Llúria, Joan d'Àustria i Cristòfor Colom.

Esmenta després monuments i temples barcelonins Bellesguart, Valldonzella, Dreçana, Pedralbes, la Ciutadella, Sant Pau del Camp, Sant Pere de les Puelles, Santa Maria del Mar, Santa Maria del Pi, Sant Miquel, la Casa de la Ciutat, les columnes d'Hèrcules, la Seu. En la penúltima estrofa al·ludeix Clèmentia Isaura i remarca l'impuls dels Jocs Florals, per acabar dient :

Lo teu present esplèndit es de nous temps
[aurora ;
tot somniant fulle ja lo llibre del passat ;
treballa, pensa, lluyta* ; més creu, espera
[y ora.
Qui enfonza o alça'ls pobles, es Deu que,ls
[ha creat.

Joan Maragall començà la seva Oda a Barcelona la primavera del 1909. Els primers versos foren escrits durant els passeigs matinals del poeta per turó del Tibiàdo, des d'on contemplava la ciutat que anava creixent :

On t'en vas Barcelona, esperit català !
amb tes cases disperses... i ta gran llibertat ?
Maragall continua l'oda a Caldetes, on s'assabenta dels sagnants fets del juliol del 1909 :

Esclatà la mort de tes vies rialleres.
I reacciona davant la repressio :
I t'ens dula en la mar la montanya ; ai !
[que venja

amb son castell al cim, i amb la revenja
mes ai ! en el flanc !

Interrompuda per un viatge a Barcelona, quan Maragall la reprén escriu :

Tens aquesta rambla que és una hermosura
i tens la dolçura dels teus arrabals
on, tan prop de tes vies sonores,

i al mig de les boires del fum i ses marques
camps de blat en la pau dels patriarques
maduren lentament els fruits anyals.

Remarca Joan Chabàs en el seu llibre « Joan Maragall, poeta i ciutadà », que Maragall fou el poeta de Barcelona », que aleshores equivalia a ésser el poeta de tot un sentiment, el sentiment, cada vegada més definit i voluminos, de la catalanitat.

I vet aci un fragment de l'Oda a Barcelona del poeta català Pere Guilanya que resideix, de fa molts anys, a París :

Per les Rambles dreturercs
on fresse ja tant d'encis,
sota flonjes cabelleres,
piuladissa, cant massis
de presències volanderes,
hi davalles dolçament,
que les ones renoueres
son sirenes constantment.

Montjuic t'és la tumbaga
i medalla sobre el pit.
Té jardins amb una daga
prima al cim d'un flanc ferit
i cenyit de verd d'obaga
i fonts blaves i perfums...
Mira el mar i l'afalga
perquè porta a dins tes llums.

Una necessitat

Llibres ca

Fins a la catàstrofe del j
1940, l'existència a París de
dació Ramon Llull, dotada de
materials suficients i assistid
col·laboració de tots els intel
catalans, permetia d'esperar
aviat fora resolt el problema
ció de llibres en el nostre id.
« Revista de Catalunya » veni
tinuar la que encara sortia a
del 1938 a Barcelona ; el seu
gut com la seva presentació
el to d'aquella, perquè els ho
la dirigien i redactaven en
teixos. Cinc numeros se'n vare
car, que són conservats preci
pels que varen poder-los ad
quan hagué de suspendre la
blicació per les exigències de
ció militar, primer, i després
cupaç ó alemanya, hi havia en
do ; llibres i llest de composi
ginal per quatre o cinc nùme
de la revista. Tot això s'ha pe
impresnta fou saquejada pels ad

Vient de paraître :

Édition d'artiste

A BARCELONE

ODES

de Jacint VERDAGUER, Joan MARAGALL
J. M. LOPEZ-PICO et Pere GUILANYA

dans leur texte catalan et la traduction française en regard avec une introduction
de **Rafael TASIS**

Six eaux-fortes et bois gravés par
Carles FONTSERÉ

Un volume de 88 pages sur papier vélin supérieur Rives, in-16 grand aigle (19 x 26,5 cm.). Composé à la main en caractères Firmin-Didot corps 12 et imprimé en plusieurs teintes par le maître typographe Gaston Hallepée, à Paris. Les eaux-fortes ont été tirées sur les presses à bras de Roger Lacourière.

Le volume est présenté sous une couverture de papier de fil d'Auvergne à la main imprimé en noir et relief en creux. Le tout dans une chemise et emboîtage en carton et toile, avec les titres en or.

JUSTIFICATION DU TIBAGE

Cette édition a été tirée strictement à **87 exemplaires**, savoir :

6 exemplaires avec une suite des eaux-fortes et une des plaques de cuivre originales.	8.000 fr.
89 exemplaires numérotés de 7 à 75.	8.000 fr.

Il a été tiré, en outre, dix exemplaires hors-commerce, numérotés de LXXVI à LXXXV
Il reste encore en vente quelques exemplaires non souscrits.

S'adresser à l'artiste illustrateur, **Carles FONTSERÉ**
7, rue Alasseur, Paris-XVe. Ségur 82-83. C. G. P. 362-92 Paris

1946

VEGIS ALBUM COMPLET REF. AQUESTA OBRA

FEDERICO GARCIA LORCA

STUDIO
DES
CHAMPS
ÉLYSÉES

LA MAISON DE BERNARDA

3 actes de FEDERICO GARCIA LORCA
Adaptation de Jean Marie CREACH

Décor et Costumes de Charles FONTSERE

Musique de Jacques TRITSCH

Mise en scène de Maurice JACQUEMONT

Bernarda	Annie CARIEL	Martirio, fille de Bernarda.....	Liliane MAIGNE
Maria-Josefa, mère de Bernarda.....	Hélène GERBER	Adèle.....	Janines GUYON
Augustias, fille de Bernarda.....	Danièle REYER	Poncia, femme de charge.....	Germaine MICHEL
Madeleine.....	Suzanne FLON	Prucencia.....	Simone CENDRY
Amélie.....	Jeanne HARDEYN	La Domestique.....	Geneviève BRAY

Les chansons de Jacques TRITSCH sont interprétées par André SCHLESSER et Les Compagnons de Route

Les décors peints par J. R. BUISSON

Les costumes exécutés sous la direction de Mme Janine AMIOT

Sonorisation des STUDIOS RADIO L.I.R., 131, boulevard Haussmann

Studio Harcourt

Janines GUYON

LE SPECTACLE DÉBUTERA PAR AMOUR DE DON PERLIMPLIN AVEC BÉLISE EN SON JARDIN

1 acte de FEDERICO GARCIA LORCA
Adaptation de Jean CAMP

Décor et costumes de Jean BAZAINE

Musique de Claude ARRIEU

Don Perlimplin.....	Maurice JACQUEMONT
Bélise	Janines GUYON
Marcolfa	Cécile DYUMA
La mère de Bélise.....	Simone CENDRY
Les Lutins.....	André SCHLESSER

Musique enregistrée sous la direction de Tony AUBIN
au Studio TECHNISONOR

Costumes exécutés par Mme KARINSKA

Décor peints par J. R. BUISSON

Studio Harcourt

Hélène GERBER

Entr'acte de 15 minutes entre " La Maison de Bernarda " et " Perlimplin ". Pause de 5 minutes entre les 2e et 3e actes de " La Maison de Bernarda "

Si la valeur poétique de Lorca est de tout premier ordre, son importance en tant qu'auteur de théâtre ne lui cède en rien. Sa brève carrière dramatique, brutalement interrompue par les balles phalangistes quand le poète atteignait à peine 37 ans, lui assure un rang également éminent dans le théâtre contemporain, non seulement espagnol mais universel.

Parmi les quelques six pièces écrites par le poète, trois au moins ont été jusqu'à présent traduites en français : " Noées sanglantes ", " Yerma ", " La Casa de Bernarda Alba ", enfin.

Foncièrement espagnol par son aptitude, par la profondeur de sa passion, le théâtre de Lorca n'en rend pas moins un son plus vaste, d'une tragique qualité humaine qui dépasse largement les valeurs superficielles d'un premier abord pittoresque. Si ses personnages évoluent, aiment et haïssent sous un ciel espagnol, dans des décors andalous ou castillans, et portent des vêtements typiques, si leur langage possède l'inconfondable nudité, un peu raide mais non sans grandeur, de l'espagnol, leur intérêt est loin de s'épuiser là. Ce qui chez eux saute aux yeux et nous saute au cou, en nous prenant littéralement au corps, c'est leur condition de vrais hommes et de femmes véritables, d'être « rien de moins que des hommes et des femmes », pour emprunter l'expression à un autre des grands écrivains espagnols modernes, Miguel de Unamuno. Des hommes, des femmes, mais en profondeur, jusqu'à la moëlle des os. Changez le décor de la pièce, ses costumes. Le drame et ses personnages tiendront toujours debout, garderont, si j'ose dire, toute leur efficacité tragique, toute leur humanité intacte et vivante. Les filles de Bernarda, enfermées entre les blancs murs de leurs chambres de célibataires ou au fond de leur « patio » reverberant de soleil, pourraient parfaitement vivre avec la même intensité leur atroce drame élémentaire et éternel dans un coin de vieille province française ou n'importe où ailleurs. La langue, le milieu, la race ne comptent plus. C'est en femme que ces personnages parlent, aiment, désirent, haïssent, rêvent, et c'est leur réalité dernière de femmes qu'elles nous livrent sous les feux de la rampe.

José María QUIROGA PLA.

LE LIVRE ET SES AMIS
43 rue Lafayette
JANV 1946

LES BEAUX L DU MOIS

Il est de grandes œuvres dont il semble que la perfection tant le génie du poète ou du conteur en a réalisé l'exa sont, parmi les plus caractéristiques, et en des genres b d'un Rabelais, d'un Balzac, d'un Rimbaud. La force de le tation, rend toute image superflue, même offensante.

Et pourtant, certains téméraires, inconscients sans c à tenter l'aventure : les plus révoltants sacrilèges sont, en gé

Gravure de Jacques BOULLAIRE
pour "Laurette ou le Cachet rouge"

Mais dès dentiel, permet signaler aussitôt deviennent alors talent exceptionn hommage pertin

C'est le c du *Pantagruel* de baud. La force lence de son st œuvre déversée, tumultueux de e déjà tenté bien c fourvoyés dans droite, confonda Seul, Gustave D compris l'esprit de justesse toute lui il semblait une telle perfect

Et pourta se mesurer à son il n'a point reculé qu'entraînerait a tout de suite qu'

Se dégag le passé proche tion très nouve

SEPTEMBRE
1944

LE PRIX DE LA LIBERTÉ

SEPTEMBRE
1945

REDOUBLONS D'EFFORTS...

Tout ira mieux!

q
r
cl
te
d
p
e
é
u
l
m
fr
m

More à l'exil mais à la mort de l'un d'eux, est illustrée par Jacques Boullaire, dont les impeccables gravures sur bois reproduisent les différentes scènes de cette intime tragédie politique et amoureuse. Il nous montre tour à tour le sourire de Laurette dans l'extase de son premier attachement et son visage hagard dans l'hébétement de sa folie, après l'exécution du « déporté ». La pluie et les ténèbres ensevelissent, comme un linceul, chaque tableau de cette sombre aventure.

Twinka est une fantaisie enchanteresse, un conte de fées, un rêve peuplé de papillons et autres fantasmagories qui ont inspiré de charmantes aquarelles à François Quelvée. Elles ont été transcrites et gravées sur bois en couleurs par Émile Boizot. La délicatesse des teintes les plus nuancées en a été reproduite avec beaucoup de talent.

M. Louis Carré dont on connaît le dévouement à la cause des peintres les plus modernes, a publié un magnifique volume consacré à Raoul Dufy. L'œuvre prestigieuse du coloriste n'est pas ici envisagée. On a exclusivement réuni des dessins, des croquis extraits des cartons et des carnets de l'artiste, où l'on constate une fois de plus la maîtrise technique et l'étourdissante fantaisie de Dufy et, comme le dit si justement M. L. Carré, « son esprit d'analyse des formes naturelles ».

En l'espace d'un demi-siècle, de Verdaguer à Pere Guilanyà, quatre poètes catalans ont chanté *Barcelone*. M. Raphaël Tasis a publié leurs odes dans le texte original avec la traduction française en regard. Catlès Fonséré a orné ce recueil d'eaux-fortes saisissantes par leur harmonieuse vigueur et de bois en grisaille pour les lettrines, en-tête et frontispices, parachevant ainsi l'hommage rendu par des Catalans à leur noble et douloureuse capitale.

Il convient de signaler encore l'initiative fort louable des *Editions de la Table Ronde* : leur revue de grand luxe, mais purement littéraire, est enrichie de reproductions de dessins de nos meilleurs artistes contemporains. Le dernier numéro contient des fac-similés, en pleine page hors-texte, de très beaux dessins de Bouneau, A. Maillol, Salvat et H. de Waroquier. C'est là une belle tradition, judicieusement reprise et parfaitement réalisée.

Nous parlerons, une prochaine fois, de la curieuse illustration de l'*Opéra des Gueux*, qu'achève Mariano Andreu pour l'éditeur Sautier et des délicats burins de Mlle Espérance pour les *Poèmes Eoliens de Sapho* (Éditions du Raisin).

Pierre MORNAND.

15/8/46

LA NOSTRA REVISTA

LES ARTS I ELS ARTISTES

¶ Carles Fontseré està enlletint l'edició monumental dels *Cánticos Espirituales*, de San Juan de la Cruz, amb el text original acarat a la traducció francesa del R. P. Cyprien de la Nativité de la Sainte Verge, publicada a París el 1641. El llibre, contenint quatre boixos i dotze litografies a tot colòr, es fa en una edició limitada a 270 exemplars, 20 d'ells fora de comerç, i sortirà el vinent mes d'octubre.

¶ Aquest mateix artista treballa actualment en divuit il·lustracions per a una edició de bibliòfil de la novel·la *Solitud*, de Víctor Català, que treurà Edicions Catalònia, a part de la corrent, la qual, com és sabut, formarà el volum XII de la Col·lecció Catalònia.

SAINT JEAN
DE LA
CROIX

CANTIQUES
SPIRITUELS

avec la traduction en vers
français de R. P. Cyprien de
la Nativité de la Sainte Vierge

Recueillis et présen-
tés par Rafael TESIS

Lithographies et bois
de Carlos FONTSERÉ

A Paris, chez l'Artiste
M. CM. XL. V.

Una altra gran oferta als assaboridors dels bells llibres!

CÁNTICOS ESPIRITUALES

DE SAN JUAN DE LA CRUZ

Text original amb la traducció francesa del
R. P. Cyprien de la Nativité de la Sainte Vierge

Recollits i presentats per Rafael Tasis

Il·lustrats amb litografies i boixos de Carles Fontseré

La poesia mística espanyola —millor dit, la Poesia a seques— aconseguí amb les obres espirituals de San Juan de la Cruz un dels cims més alterosos de l'esperit. La Subida al Monte Carmelo y Noche obscura del Alma, el Càntico espiritual entre el Alma y su esposo Jesucristo i La llama de Amor Vivo, són poemes que ocupen, a través dels segles, un lloc d'honor a totes les antologies.—El devot Carmelita Descalç era admirat i venerat a França molt abans de la seva beatificació. Les seves obres havien estat ja traduïdes el 1622. Però la traducció que introduí en tota la plenitud de drets en la literatura francesa l'admirable poesia del gran místic castellà va ser la que va fer el R. P. Cyprien de la Nativité de la Sainte Vierge i que va publicar-se el 1641. Paul Valéry, que va ser qui va trobar aquella traducció, oblidada durant més de dues centúries, lloà les seves altes qualitats d'inspiració i de lèxic.—L'edició que presentem porta encarades la versió original i la traducció francesa. Rafael Tasis ha escrit un pròleg documentadíssim, on parla de l'autor, del traductor, de l'obra i de totes les edicions precedents. Carles Fontseré, el gran pintor i il·lustrador català, ha interpretat en imponents pintures reproduïdes litogràficament a tota pàgina, tota la poesia mística i terrenal que s'exhala dels meravellosos Càntics de San Juan de la Cruz.

CARACTERISTIQUES MATERIALS DE L'EDICIO

Un volum en format in-16ª grand aigle (19 x 26'5 cms.), de 92 pàgines, en paper vellin blanc, de la Manufactures de Rives, de 100 quilos la raima. Les il·lustracions es componen d'onze litografies originals a colors, amb un conjunt de 86 pedres, tirades directament en les premses a mà de l'artista i sota la seva direcció personal, i de quatre gravats al boix, originals també de Carles Fontseré i tirats a colors. Les cobertes són decorades per una gran litografia del mateix artista, a tres colors, estampada damunt paper chiffon d'Auvergne, fabricat a mà. La tipografia ha estat composta a mà, en tipus Firmin-Didot, del cos 16, pel mestre impressor Gaston Hallepée, de París, a base de la maqueta creada per l'artista. El volum es presenta en una carpeta i un estoig de cartó i similipergamí, amb el títol imprès en or vell en el llom.

JUSTIFICACIO DEL TIRATGE

S'ha fet una edició de 250 exemplars, distribuïts així:	\$ USA.
Un exemplar únic, marcat amb el número 1 i amb el nom del comprador imprès, amb tots els apunts, bocets i dibuixos realitzats per a la confecció de l'obra, així com:	
un duplicat complet de les litografies, tirades en gran format (38 x 53 cms.);	
una col·lecció dels estats dels colors de cada làmina, i	
un triplicat complet de les làmines	825.—
Deu exemplars, numerats I al X, que comprenen:	
un duplicat complet de les làmines, tirades a gran format;	
una col·lecció dels estats dels colors de cada làmina;	
un triplicat complet de les làmines	124.—
Quinze exemplars numerats XI al XXV, amb un duplicat complet de les làmines ...	82.50
Dos cents vint-i-cinc exemplars numerats 26 a 250	62.—
S'han tirat, a més, vint exemplars fora de comerç, destinats als col·laboradors i a l'artista, marcats A a T.	

CARLES FONTSERÉ, editor — PARÍS

Distribuidors per America:

EDICIONS CATALÒNIA - Nápoles, 84 - Tel. 28-62-76 - Mèxic, D. F.

GERMANOR Revista dels catalans de Xile
Agost - Setembre 1946

EDICIONS DE LUXE DE LLIBRES CATALANS
A PARIS

A París han estat editats diversos llibres catalans de gran luxe, amb tiratge limitat del més exquisit refinament tipogràfic, i il·lustrats pel millors artistes catalans residents a França.

El darrer d'aquests llibres publicats és la "Fi del món a Girona", de Joaquim Ruyra, obra cim de la prosa literària catalana, amb dotze litografies de Carles Fontserè, i amb prefaci de Rafael Tasis i Marca.

El nombre d'exemplars d'aquesta edició és de vuintanta cinc, més deu exemplar fora de venda. El seu preu, ja que cada sèrie d'exemplars té característiques diferents, oscil·la entre quaranta i vint dòlars.

Les "Edicions Catalònia" de Mèxic, representen per a tots a Amèrica a aquestes edicions, i cal dirigir-s'hi directament per als encàrrecs. Les comandes han d'acompanyar-se amb la meitat del sel import eu xec bancari.

GERMANOR Revista dels catalans de Xile
Octubre 1946

ELS ESCRITORS I ARTISTES CATALANS A PARIS

Els escriptors i artistes catalans residents a París intensifiquen de dia en dia les seves activitats. El dibuixant i pintor Carles Fontserè, ha obtingut un notable èxit amb els seus decorats de "Bodas de Sangre", de García Lorca, representada en aquella capital. Actualment està enllestint una edició monumental del "Cánticos Espirituales", de San Juan de la Cruz, amb el text original acarat amb la traducció francesa del 1641. El mateix artista treballa en les il·lustracions de l'edició de bibliòfil de "Solitud" que publicarà la Col·lecció Catalònia, apart de la corrent que té en curs d'impressió. De Fontserè són també les il·lustracions de "La fi del món a Girona", de Joaquim Ruyra, obra queensem conèixer aviat ja que alguns catalans de Xile han tingut el bon gust d'encarregar-ne exemplars.

ELS NOSTRES ARTISTES

Baix aquest títol el «Casal de Catalunya» de Perpinyà, amb motiu de l'inauguració del seu nou escatge social, ha overt una exposició de pintures i esculpures d'artistes catalans.

Cal admirar amb la facilitat amb que han estat aplegades una quarentena d'obres selectes que formen el bell conjunt eclèctic d'aquesta exposició, on poden admirar-se, al costat d'unes audàcies d'una pintura inspirada en l'estètica picassiana, la serenor dels retauls clàssics i la frescor dels paisatges impresionistes.

Seguint el nostra criteri de no establir comparacions col·lectives, i molt menys en les que, com en el cas present, tenen un caire netament patriòtic, ens abstinrem de comentar ni detallar una per una les obres exposades, mereixent-nos, com ens mereixen, si més no, el nostre més entussiasta aplaudiment i calorós encoratgement, tots aquests artistes que a l'exili gràcies a llur labor perseverant i àdhuc

àbnegada, els uns amb la pintura, els altres amb l'esculptura, contribueixen a l'enaltiment constant del nom de Catalunya.

Molts d'ells s'han vist obligats a lluitar amb totes les adversitats de l'exili i les han vençudes per la força de llur art. Mancats de tots els mitjans econòmics, de l'èss-calf familiar, isolats, de vegades, en armots culturals on han estat mal vistos pels naturals del país, desconfiats i susceptibles que no veien en ells, res més que l'imatge del refugiat servida per totes les agències franquistes i feixistitzants, els artistes catalans han estat assistits constantment per una fe inegotable en llur art i en Catalunya.

Per tals motius, ha estat possible que, en un obrir i tancar d'ulls, el Casal de Catalunya de Perpinyà, hagi pogut reunir el bell conjunt d'obres que ha estat ja elogi-giat pels innombrables «connaisseurs» que han pogut admirar-les.

I el que cal remarcar més del cas, és que

aquest conjunt admirable ha estat assolit contant només, amb els artistes que no s'han mogut del Roselló o dels Departaments veïns i que no han estat mai beneficiats del «bluff» ni dels lloresers a que ens tenen acostumats els artistes de «plantilla»

Quant temps a venir, serà l'hora de passar comptes del que hom ha fet durant l'exili, serà qüestió d'establir la diferència de labor positiva portada a cap pels artistes en comparació amb la dels vells polítics «marrullers» que han pogut viure en vacances des de l'any 36.

Per obra dels artistes, veurem que s'han pogut estrènyer llaços de fraternitat entre la França i Catalunya, éssent notable llur aportació al moviment artístic-intellectual francès, i en especial del Rosselló.

Per l'obra dels polítics de l'espècie esmentada, sols podrem apreciar el que costa a la comunitat catalana llur estada a les platges de moda, els comptes dels grans hotels de París, de Suïssa i de Mèxic, i el manteniment d'una xarxa de bufa-orelles, de secretaris i de mecanògrafes destinats a donar la sensació de que hom fa alguna cosa per Catalunya.

Es hora ja que institucions com les dels «Casal de Catalunya» s'ocupin dels artistes catalans. La verdadera política consisteix precisament en fer relluir les valors espirituals dels pobles. Felicitem, doncs, l'iniciativa del «Casal de Catalunya» de Perpinyà i als artistes exilats que han concorregut a l'exposició, als pintors, dibuixants que s'anomenan Bofarull, Figuerola, Fontseré, Garrido, Giner, Gomez-Martinez, Macià, Miró, Germans Nicolau, Picó, Puig-Pujades, Riera i els esculpors Paredes i Viladomat.

Completen aquesta exposició unes teles de Bosch Roger, Domingo Humbert, Llavenera, Mallol, Pascual i Pitxot, aportades per diversos col·leccionistes perpinyanencs que han volgut col·laborar en aquests actes.

A l'inauguració hi assistiren, ultra els Mestres Pompeu Fàbra i Pau Casals, el Prefecte dels Pirineus Orientals, el Batlle de Perpinyà i el General-Cap d'aquesta regió militar, donant relleu a l'acte amb llurs parlaments, éssent de remarcar, que aquest darrer s'adreçà en català als oients que recolliren amb aplaudiments les seves pa-

raules amb la llengua vernacle.

Mereix també ésser especialment esmentada, l'assistència dels dirigents i diverses delegacions del «Secours Quaquers» que han cedit galantment llur local al Casal de Catalunya, i han aportat el seu concurs entussiata a l'organització d'aquesta exposició.

L'acte, que resultà brillantíssim, tant pel nombre com per la qualitat de la concurrència, i especialment per l'ambient i l'esperit que l'animaven, tingué una continuïtat, la vetlla, amb una audició de sardanes, que foren dançades per innombrables rotllos, on s'estrenyent les mans fraternalment els catalans i els francesos.

El Pi de les Tres Branques

COL·LECCIO DE LLIBRES CATALANS

SANTIAGO DE XILE • CASILLA 13146 • TELEFON 86853

EL PI DE LES TRES BRANQUES és una empresa desinteressada al servei de la cultura catalana a l'exili. Es proposa editar periòdicament obres catalanes o versions al català d'obres d'altres literatures.

EL PI DE LES TRES BRANQUES aspira a fer arribar els seus llibres a Catalunya i als nuclis catalans d'arreu del món. Serà l'aportació espiritual dels catalans de Xile a la nova Renaixença nacional.

EL PI DE LES TRES BRANQUES compta amb un capital inicial cedit per un grup de patricis, i espera poder consolidar la seva obra amb les subscripcions que pugui

SERIE LITERARIA CATALANA

Poesia, Narració, Assaig

SALO DE TARDOR, de Pere Quart (Il·lustracions de Roser Bru).

LA MASCARA, de Xavier Benguerel.

EL LLIBRE DEL SENTIT, de Josep Ferrater Mora (Il·lustracions d'Albert Junyent).

QUATRE ESCRITORS XILENS, de Domènec Guansé.

POEMES, d'Agustí Bartra.

I obres de Josep Carner, Pere Calders, C. A. Jordana, Carles Riba, Clementina Arderiu, etc.

SERIE «DOCUMENTS DEL NOSTRE TEMPS»

LA CATALUNYA CONTEMPORANEA, d'A. Rovira i Virgili.
I obres de Amadeu Hurtado, M. Serra i Moret, etc.

SERIE ESTRANGERA

FRAGMENTS, de F. Novalis (Versió de l'alemany per J. Ferrater Mora).

VIATGE SENTIMENTAL, de L. Sterne (Versió de l'anglès per X. Benguerel).

ANTOLOGIA DE CONTISTES XILENS (Versió de Domènec Guansé).

ISABEL, d'A. Gide (Versió del francès per Joan Oliver).

CALIBAN PARLA, de J. Guehenno (Versió de S. Sarrà Serravinyals).

EL CEMENTIRI MARI, de Paul Valéry (Versió de X. Benguerel). Edició especial fora de sèrie, amb text francès i català i il·lustracions de Carles Fontserè.

EL PI DE LES TRES BRANQUES

PUBLICARA UN LLIBRE CADA MES *que pugui*

Direcció i Administració:

SANTIAGO DE XILE • CASILLA 13146 • TELEFON 86853

El mistral

Totes les teves aigües i les teves onades passaran sobre teu.
 Tu em dones els dies mesurats a la llargada de la mà, i el temps de la meua vida no és res davant Teu.
 El temps de la meua vida, Senyor, no és res, no tansols davant Teu, sinó ni davant meu.

AL LLIT, en la tenebror de la cambra i enmig del brogit i del soroll de fora, hom perd la noció del temps. Endormiscat, hom pensa: «Aviat despuntarà l'alba.» I, després, es reveuen les mateixes tenebres; es sent enfonsar lliurement el mistral darrera els murs i porticons, i es comprèn que aquestes tenebres, aquests tumultes, aquest brogit, són encara nocturns, són encara la mitja nit. Allargant el braç vers la capçalera en un gest familiar, il·lumino la cambra i miro el rellotge. És una hora morta. La claror, al meu voltant, ha suavitzat el to de la cambra, els brogits i sorolls s'han allunyat de la casa, per bé que el mistral brunzeix encara cruament, lúgubrement contra els murs on es recolza amb força salvatge.

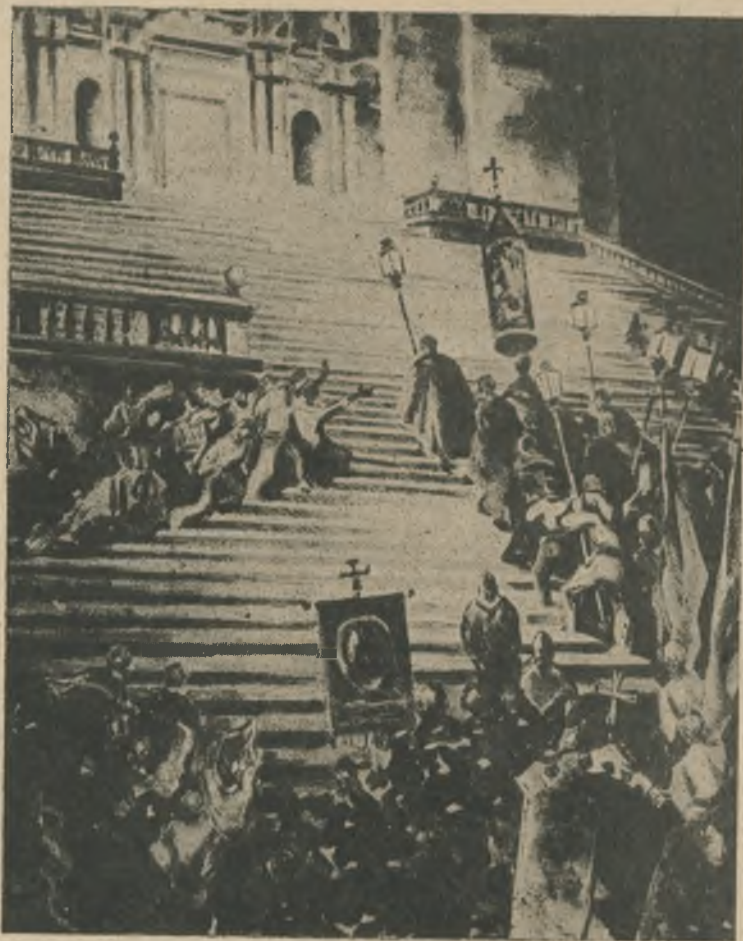
I el cub il·luminat de la cambra resta tranquil davant meu. El mirall reflecteix, indiferent, sobre l'escalfa-panxes, una segona cambra que s'enfonsa en les profunditats del mirall, pariona de la primera, només que més baixa i més menuda; allà baix, també, un llum encès damunt del vell llit de roure on dormo, després de tants arys, en aquesta vella casa estrangera. Un rostre macilent reposa sobre el coixí; sota la claror que cau de dalt es veuen les fosques cavitats dels ulls, el front esblan-

queït i la clenxa irregular partint els cabells argentats... Després aixeco novament el braç, i novament davant dels meus ulls no hi ha res més que l'espessor de les tenebres dins les quals podria dir-se que parpellegen vibracions resplendents.

«Tu pugues vora del teu navili. Acabes el periple i arribes a port: ja és temps de baixar...»

I sembla talment que fou un temps en el qual jo «pujava dalt d'un navili, jove, fort, innocent, sense somniar en cap port. On és, doncs, aquell temps? Enlloc més que en el meu pensament, que en els meus sentiments, i en algunes visions. Joventut endinsada en la vida comuna dels homes, començaments de la meua vida activa. És il·lusòria la vida de cadascú; infructuosa la contrada de la terra on vius. Ja no et queda gaire temps; vius el mateix que dalt de la muntanya; contemples la terra com des d'un mirador: els nuclis urbans, els conreus, les roques, les naixences, les morts...»

La tempesta, amb tota la seva força, monòtonament, precipitadament, puja de to i bat contra la casa i el jardí, com si hagués desvetllat de la somnolença que l'emmenà fins allí. I en pensament veig la Provença, travessada per ella amb la seva fam de destruir tot el que

Reproducció, i m p e r f e c t a a causa dels colors de l'original, d'una de les 12 litografies que il·lustren *La fi del món a Girona*.

L'anunci de la publicació, en edició de gran luxe, de la narració de
JOAQUIM RUYRA

LA FI DEL MÓN A GIRONA

amb dotze evocadores litografies de **CARLES FONTSERÉ**
ha desvetllat entre els catalans d'Amèrica l'interès que
EDICIONS CATALÒNIA esperaven

Resten tansols per a vendre: un exemplar de la sèrie numerada VI al X (US\$ 34.—); sis exemplars de la sèrie numerada XI a XXV (US\$ 28.—) i disset exemplars de la sèrie numerada 28 a 85 (US\$ 20.—).

CARLES FONTSERÉ, editor a París, i els seus distribuïdors a les Amèriques: EDICIONS CATALÒNIA, de Mèxic, agraeixen la franca acollida que ha tingut entre els connacionals residents en aquest continent la primera de les obres d'aquest tipus que els ha estat presentada.

Litografia de CARLES FONTSERÉ (3 colors) per a ilustrar una edició de bibliòfil de La Fi del Món a Girona, de JOAQUIM RUYRA (en preparació)

Una de les dotze litografies en colors, originals de CARLES FONTSERÈ, que il·lustren el llibre La fi del món a Girona, de JOAQUIM RUYRA, d'imminent publicació en edició de bibliòfil

La Nostra Revista

Anunci interessantíssim per als amics dels bells llibres

Les EDICIONS CATALÒNIA, de Mèxic, han estat designades per a representar a Amèrica les EDICIONS CARLES FONTSERÈ, de París, especialitzades en la publicació de llibres de gran luxe, en edicions limitades, del més pur refinament tipogràfic i magníficament il·lustrades pels millors dels artistes catalans triomfadors a França.

A part de les obres ja publicades, d'algunes de les quals resten uns escassos exemplars que aviat arribaran a Mèxic, i els títols i característiques de les quals anunciarem oportunament, avui podem innovar als devots dels bells llibres l'aparició imminent de

LA FI DEL MÓN A GIRONA

per JOAQUIM RUYRA

Amb dotze litografies originals de CARLES FONTSERÈ

Prefaci de RAFAEL TÀSIS

CARACTERÍSTIQUES MATERIALS DE L'EDICIÓ:

Un volum en format in-8 raisin (17 × 26 cm), de 60 pàgines de paper velin Lana o velin Rives, de 35 quilos la raima. — Les il·lustracions, que comporten 12 litografies originals en colors, més una de refusada, gravades directament per Carles FONTSERÈ, i que formen un conjunt de 48 pedres, han estat tirades a les premses a mà de l'artista i sota la seva direcció personal. — La tipografia ha estat composta a mà, en tipus Firmin-Didot, del cos 12, i impresa en diverses tintes pel mestre impressor Gaston HALLÉPÉE, a París. — El llibre anirà presentat sota unes cobertes de paper de fil d'Alvèrnia fabricat a mà al Molí Richard de Bas, imprès en negre i relleu en sec amb les armes de la Ciutat de Girona. Tot plegat dintre una carpeta i un estoig de cartó i tela, amb el títol daurat al llong.

JUSTIFICACIO DEL TIRATGE

Aquesta edició ha estat tirada estrictament a 95 exemplars, dels quals:

Un exemplar únic en paper Rives, i el qual durà el número I i el nom del propietari, que comprèn tots els croquis, apunts i dibuixos fets pel realitzador de l'obra, més

	una suite d'estampes, en format 26 × 34 cm.,		
	una suite completa de les il·lustracions i		
	una suite completa dels diferents estats dels colors		(Adquirit)
4	exemplars, numerats del II al V, també en paper Rives, amb:		
	la suite d'estampes format 26 × 34,		
	la suite completa de les il·lustracions i		
	la suite dels diferents estats dels colors	Dil.	40.— U.S.A.
5	exemplars, numerats del VI al X, en paper Rives, amb:		
	la suite d'estampes en format 26 × 34 cm. i		
	una suite completa de les il·lustracions	Dil.	34.— U.S.A.
15	exemplars, numerats del XI al XXV, també en paper Rives, amb		
	una suite completa de les il·lustracions	Dil.	28.— U.S.A.
60	exemplars en paper Lana, numerats del 26 al 85	Dil.	20.— U.S.A.
10	exemplars fora de comerç, de col·laboradors i artista, marcats d'A a J		

Les comandes han d'acompanyar-se amb la meitat del seu import, en xec bancari

EDICIONS CATALÒNIA • Nápoles, 84 • Tel. 28-62-76 • MÈXIC, D. F.

PARLAR del que han fet a França durant aquests anys els artistes i escriptors catalans obliga, en primer lloc, a reeditar la famosa frase, atribuïda, si no m'erro, a Sieyès, com a resum de les seves activitats durant la trasbalsada època de la Revolució Francesa: «—He viscut.»

Viure, en efecte, no ha estat pas una tasca tan fàcil com pot semblar als que respiren a ple pulmó l'aire lliure d'Amèrica. Viure sota la Gestapo i sota els seus lacais de Vichy; viure sense renunciar a la dignitat; viure sense arribar a un total embrutiment, malgrat que hom es veïés obligat a fer feines dures i desacostumades; viure, a despit de les privacions, del fred, dels bombardeigs i de les deportacions. No hem estat pas herois —o, almenys, no ho hem estat tots, perquè els compatriotes que anaren a trobar la mort esgarriosa dels camps d'extermini, com els que n'han pogut tornar, i els que lluitaren coratjosament en els rengles de la Resistència Francesa, poden reivindicar amb justícia aquest apellatiu. Els que, més prudents o més sortosos, hem viscut sense passar massa del paper d'espectadors —no pas desinteressats, és clar— al de protagonistes del gran drama, podem mirar avui com un malson aquests anys passats i entrellucar en l'alba incerta de la pau mundial les primeres lluors de la nostra llibertat.

Penso que els lectors estaran contents de veure que hi ha joves talents i confiant en el just prestigi que ja tenen els homes madurs; que en general s'han vençut la fecció de veure imbuït deixat d'escriure en ritual que era la seva revista del tipus m publicat a Niça amb

ARTISTES I ESCRIPTORS CATALANS

sacrifici un coratjós equip format per Josep Maria Lladó i Figueres, Ramon Bofill i els germans Ignasi i Lluís Vidal Molné —els fills de Josep Aladern, l'in-

fatigable—, ha començat a ressenyar a les seves pàgines, en les quals col·laboren tots els escriptors i artistes catalans de França, sota el títol *La resistència espiritual de Catalunya*, les activitats dels nostres intellectuals durant aquests anys de forçat silenci. Val a dir que, donant l'exemple les figures més prestigioses, tothom ha aprofitat el temps preparant originals i enllestint vells projectes. Pompeu Fabra ha redactat una nova gramàtica per als mestres, amb exemples, que és un eficaç instrument per a la tasca enorme de reeducació de la joventut que ens espera a la nostra terra. Prepara encara una tercera edició de la seva gramàtica catalana en francès, afegint-hi una selecció de textos catalans. I els seus admiradors i deixebles —és a dir, tots els catalans—, li ofereixen una edició de luxe d'una tria de les *Converses filològiques*, de feliç memòria. Rovira i Virgili ha enllestit una important obra que és una descripció física i espiritual de la nostra Pàtria, i ha continuat la seva monumental *Història*. Mossèn Carles Cardó, a Suïssa, ha escrit un llibre considerable sobre el paper de l'Església a la societat moderna. L'edició del qual sortirà simultània-

ment en català, anglès i alemany (amb el títol *an Sacs*) ha seguit m a pintor enaimes darreres en caricaturista i com a en dues obres de *el Llibre Català il·lica*. Lluís Nicolau só, a Cusset, un *Es-famós filòsof amant ient un abast cada bra d'erudit i d'ar-Repertori de tota la in segle —del 1833*

LA NOSTRA REVISTA

a la nostra guerra— sobre les lletres catalanes. Ventura Gassol, a França i a Suïssa, ha continuat la seva obra poètica i de propaganda de la nostra causa. I al costat d'aquests noms il·lustres de la literatura catalana, cal posar, com a màxima representació del nostre art, la figura de Pau Casals, el primer violoncellista del món, que ha volgut compartir les privacions i el silenci dels seus companys d'exili i que ara, amb la seva triomfal *tournee* per les grans capitals d'Europa, és una viva propaganda de la nostra causa.

Quant als artistes, em proposo, en cròniques successives, estudiar en detall les seves realitzacions i els seus èxits. Però vull subratllar per endavant el guany de prestigi dels nostres escultors de la «generació del 99», Rebull, Fenosa i Viladomat. El primer, que ha treballat en silenci i amb una constant ascensió cap a la perfecció del seu art, fins a l'èxit espectacular del seu *manège* al Teatre de la Moda, que ha de traslladar-se a Nova York després del seu triomf a París i a Londres. Fenosa, escultor predilecte de la selecció intel·lectual parisenca, realitza ara, amb el seu monument a les víctimes de la matança alemanya a Oradour-sur-Glane, una obra de gran empenta. Viladomat, refugiat a Andorra, ha seguit essent el gran artista, creador de formes belles. Un altre escultor, Miquel Paredes, treballant en terra del Rosselló, ha impregnat el seu art d'una sentor rústega que vertebrava la seva gràcia un xic fràgil d'antany.

Els pintors han estat, potser, els homes més privilegiats de la sort. Al costat de llur producció de cavallet, un nou camp d'activitats se'ls ha ofert: la il·lustració de llibres de gran luxe. Pere Créixams ha mantingut, amb una producció copiosa i una fuga pictòrica de gran colorista, el seu vell prestigi de pintor de Montmartre. Grau Sala ha deixat d'ésser l'evocador de l'època de les mànigues de pernil i els ventalls acolorits per esdevenir un gran pintor de paisatges parisiencs i d'interiors plens d'intimitat. Antoni Clavé, Carles Fontserè, Martí Bas, Riba-Rovira, representants d'una jove generació de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, s'han revelat com a bons pintors i il·lustradors. L'Exposició d'Artistes Catalans que organitzà Solidaritat Catalana fa uns mesos a París, a profit dels deportats catalans, fou una bona exhibició de la tasca dels nostres pintors i escultors a través d'aquests anys. Però ja he dit que en una nova crònica tindrè lleure de parlar de llurs realitzacions i en general dels llibres que els catalans han publicat a França durant aquests anys.

RAFAEL T'ASIS

CARTA DE PARÍS

Al cap d'un any i mig d'haver estat alliberada aqueta França que ens dona acolliment, la qual cosa vol dir **BELLS LLIBRES I BELLES ARTS** encara acabar els seus anys d'aprenentatge tot freqüentant els bons models, dels quals, cosa comprensible, s'ha vist privat; una diguem-ne an

LA NOSTRA REVISTA

65

primers llibres que sortiren en català, a darrers del 43 i primers del 44, fossin llibres de gran luxe, en tiratge limitat —tan limitat, que no passava de cinquanta exemplars—, i il·lustrats amb litografies.

Per acabar de fer-vos comprendre aquesta petita dèria del llibre il·lustrat de gran luxe, que tan poc escaient sembla per a una gent que es trobava en les condicions que estàvem els catalans sota l'ocupació nazi de França —situació més aviat angoixosa i poc adient per a tals francesilles—, hauré de referir-me als èxits que han aconseguit a París els nostres artistes com a il·lustradors de llibres. Potser el primer a provar aquesta branca de l'art plàstic fou Grau Sala, amb unes belles edicions de Francis Jammes i de Ville-Mimont. L'èxit l'encoratjà, i els llibres il·lustrats amb litografies o boixos en negre i colors d'aquest autor ja formen un capítol important de la bibliofília francesa. Els darrers èxits que ha aconseguit són *Madame Bovary*, amb una cinquantena de meravelloses aquarelles, i *Bel Ami*, un esdeveniment en el llibre de luxe francès, que conté cent vint litos a cinc tintes, tirades directament de les pedres originals en premsa de mà.

Clavé, aquell minyó català extraordinàriament dotat que s'havia distingit amb els cartells setmanals del cinema *Capitol*, a Barcelona, i que s'ha fet un nom prestigiós entre els pintors i il·lustradors de París, féu al seu torn un àlbum de litos sobre aspectes parisenens i un altre de cançons populars franceses. (La seva aportació posterior a la bibliografia francesa és també remarkable: *Lettres d'Espagne*, de Mérimée, que ell ha il·lustrat, és particularment una obra reeixida.) Martí Bas, que era conegut com a caricaturista, es revelà amb l'àlbum *Barcelonines*, estampes de costums populars de la Ciutat Comtal, amb els títols en català, publicades l'any 1941, com un bon conxedor de la tècnica especial de la litografia. (D'aquesta mateixa obra, fa temps exhaurida, se'n féu una edició amb text francès, glossa dels costums representats, a càrrec de Sebastià Gasch.) Amb les il·lustracions de *Carmen* i de *La Carrosse du Saint Sacrement*, de Mérimée, que ha executat darrerament, el seu domini de la litografia triomfa plenament. Per últim, Carles Fontserè, dibuixant i pintor de la mateixa generació barcelonina, es veié encarregar les il·lustracions d'una edició de gran luxe del *Romancero Gitano*, de García Lorca, amb litografies a tot color, edició en la qual jo vaig posar també les meves pecadores mans, la qual cosa em dispensa de parlar-ne. Ara aquest

artista prepara un *Sant Joan de la Creu* bilingüe, també amb litos a diverses tintes, ultra les obres que més avall detallare.

Tot això féu explicable que quan Ferran Canyameres i Pere Ballber volgueren començar l'edició de llibres de luxe en català, l'any 1943, encarreguessin a Clavé la il·lustració litogràfica d'un text meu que es deia *Tot l'any* i que es composava, segons resava el subtítol, de «dotze estampes barcelonines i un pròleg». Les tretze làmines que gravà Clavé per a aquest volum de gran format i petit tiratge, publicat a darrers del 43 i ja exhaurit, són un dels motius més legítims d'orgull que tinc com a autor català ben editat, quan em faig la il·lusió que és la meua prosa que les ha inspirades o almenys suscitades. La mostra que n'acompanyo¹, que és la capçalera del pròleg, tot i revelar la gràcia ingènua de tals il·lustracions, no arriba a explicar-les totes elles, tan diverses i tan sucoses de barcelonisme i de poesia com són.

En aquesta relació dels llibres catalans de luxe, devem una menció d'honor a Pere Guilanyà, que volgué editar pel seu compte, també l'any 1943, un volum de versos titulat *Evocacions*, que glossa els mites més populars de la poesia catalana. Pere Guilanyà, resident fa molts anys a França, no ha volgut mai oblidar que és un poeta català, i aquest recull seu, amb les grans litografies a dues tintes de Martí Bas, d'una vigorosa força dramàtica i decorativa, és un magnífic volum digne de figurar en un museu del bell llibre català —del llibre exiliat—, un dia, a Barcelona. El mèrit i la perseverància de Pere Guilanyà són dobles per quant recentment ha publicat un nou volum de versos catalans —*Odes*— ben tallats, d'una exigència formal i de contingut que li fa honor, i que conté també, en una rica presentació, unes litografies de Martí Bas com a il·lustracions.

El fet que jo hagi participat en la seva concepció no em priva pas, em penso, el dret d'esmentar un volum: *A Barcelona*, amb il·lustracions —boixos i aiguaforts— de Carles Fontserè, inspirades en imatges de la nostra ciutat. El llibre, molt ben deixat, conté quatre odes a Barcelona: les famoses de Verdager i Maragall, la *Novíssima* de López-Picó, i, darrera en data, una de Pere Guilanyà, escrita a l'exili. Tot plegat presentat per quatre ratlles meves de circumstàncies.

¹ A l'hora de compaginar aquest número de *L. N. R.* no hem rebut encara els dibuixos als quals es refereix el nostre corresponent, enviats en un correu distint del que ens duia la seva carta. Els publicarem en el número pròxim, perquè ens plaurà d'oferir als nostres lectors d'Amèrica un tast, per petit que sigui, de les obres d'aquesta selecció d'il·lustradors catalans que s'han imposat en un medi tan difícil com el parisenenc. — N. de la R.

Preparada encara en plena ocupació, la lentitud de la impressió i execució imposada per les innumbrables restriccions féu sortir el llibre quan França ja havia recuperat la seva llibertat. Ara n'hem fet una edició de setanta-cinc exemplars —la primera era de cinquanta— amb el text català i una traducció francesa, encarats, de les poesies.

L'Editorial Albor, que era la que publicava *Tot l'any*, no ha estat inactiva d'aleshores ençà. Recentment ha publicat *Paisatges*, catorze poesies de diversos autors catalans, amb catorze bones litografies de Martí Bas i un pertiner pròleg de Feliu Elias. Es també un bell llibre. Com ho seran sens dubte —ho puc dir perquè conec per endavant el text i les litografies— *Claror de nit*, conte de Ferran Canyameres, il·lustrat pel mateix Martí Bas, *Barcelona a vol d'infant*, també de Canyameres, amb quaranta litografies a dues tintes de Grau Sala, i *XIV Cançons Populars Catalanes*, amb puntes seques de Rebull, tan bon il·lustrador com escultor. Aquesta editorial té també en preparació un llibre del qual, quan sortirà, caldrà parlar força: l'edició, il·lustrada per Picasso, de dos contes del que fou malaguanyat humorista i un dels puntals de la bona època del *Papitu*, Ramon Reventós.

Ja que estic en el terreny de les obres en curs d'impressió, hauré de dir també que Carles Fontserè prepara actualment una edició en bell paper i tiratge limitat de *La fi del món a Girona*, el magnífic conte de Ruyra, amb litografies en colors, així com una *plquette* que contindrà, amb una presentació francesa de Jean Cassou, l'*Oda a Espanya*, de Joan Maragall, en el seu text català i una traducció francesa, igualment amb litografies en colors de l'esmentat artista català.

I em penso que estic al capdavant de la meua tasca d'escrupolós ressenyador d'una activitat que potser no hagi contribuït molt a mantenir la cultura catalana, però sí a donar fe de vida i a satisfer l'amor d'uns quants per les belles imatges i els textos ben impresos. Però com que bé cal acabar amb una notícia que s'ho valgui, deixeu-me dir que a França, els amics i admiradors de Pompeu Fabra li ofereixen, per subscripció de cinquanta persones, una edició de luxe, composta a mà, a dues tintes i en paper de fil d'Alvèrnia, d'una tria de les seves *Converses Filològiques*, edició de 550 exemplars que serà un homenatge al mestre de tots i una manera de contribuir dignament a assegurar la seva gloriosa vellesa.

Gener del 1946.

RAFAEL TASIS